

jutalmuk.

Tisztelettel és szeretettel

Dr. Jakubinyi György érsek

„Életünket és jövőnket, Egyházainkat és Népünket az életadó és életmentő Isten kegyelmébe ajánlva, a feltámadott Krisztus iránti hálaadással kívánok áldott húsvéti ünnepeket:
Az Úr 2003. Esztendejében

Tőkés László

Ismét a nyelvről

Többektől kaptunk szóbeli észrevételeket az EÖGYKE és a Függetlenek által aláírt megállapodás 1.5. pontjával kapcsolatosan. (Lásd márciusi számunk 2-5. oldalain.)

Ezekre reagálva szeretnénk magyarázattal szolgálni, kicsit kibővítve a megállapodás igen tömör szövegét, minden értelemváltoztatás nélkül.

Idézzük fel a megállapodás kérdéses, 1.5 pontját.

1.5 Az örmény önkormányzatok működésének hivatalos nyelve a magyar.

Felhívjuk a figyelmet, hogy e pont nem azt mondja ki, hogy a kisebbség nyelve a magyar, hanem csak azt, hogy az örmény kisebbségi önkormányzatok működési nyelve a magyar. Ez igen komoly különbség. Az örmény kisebbség nyelve kettős, magyar és örmény.

A félreértéseket az okozza, hogy a felületes olvasók átsiklanak a megállapodás előző, 1.4. pontján. A megállapodás egyik pontja csak a másikkal együtt alkot egészet. E pont igazán nagyszerű, példamutató lehet más kisebbségek számára is:

1.4. Az Erdélyből származó örmények is örmények, a nyelvismeret hiánya nem kizáró ok. A más időben és más módon betelepült örmények teljes jogú örmények, függetlenül a nyelvismeretüktől.

A pontok magyarázata előtt foglaljuk össze az előzményeket, mindenekelőtt nézzük meg a törvény vonatkozó passzusát.

Néhány részlet az 1993. évi LXXVII. törvény, a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvényből:

„1. § (2) E törvény értelmében nemzeti és etnikai kisebbség (továbbiakban: kisebbség) minden olyan, a Magyar Köztársaság területén legalább egy évszázada honos népcsoport, amely az állam lakossága körében számszerű kisebbségben van, tagjai magyar állampolgárok és a lakosság többi részétől saját nyelve és kultúrája, hagyományai különböztetik meg, egyben olyan összetartozástudatról tesz bizonyosságot, amely mindezek megőrzésére, történelmileg kialakult közösségeik érdekeinek kifejezésére és védelmére irányul.

2.§. E törvény hatálya nem terjed ki a menekültekre, bevándorlókra, a letelepedett külföldi állampolgárokra és a hontalanokra.”

Szeretnénk felhívni a figyelmet arra, hogy ez a jelenleg érvényben lévő törvényi megfogalmazás. Minden ettől eltérő magyarázat nem egyéb, mint valakiknek az óhaja.

A törvény szövegének magyarázata eddig mindig féloldalas volt:

az Arménia Népe Kulturális Egyesület a kisebbséghez való tartozás számos feltétele közül csak a nyelv ismeretét tartotta kizárólagos feltételnek. Szerintük az, aki nem tud örményül, nem tartozhat az örmény kisebbséghez.

Az „erdélyi örmények”, a magyarörmények viszont gyakran hangoztatták a számosság és a több mint száz éves honosság feltételeit. Enélkül ugyanis a most beérkezetteket (akik az örmény

nyelvet ismerik) „bevándorlóknak” kellene tekinteni, akik viszont nem tartoznak a kisebbségi törvény hatálya alá. (Mindenki tudja, hogy több tízezres kínai közösség él Magyarországon, mégsem alkothat kisebbséget.)

Az örmények körében a többszörös feltételnek való maradéktalan megfeleléssel Magyarországon senki sem rendelkezik. Nem él Magyarországon olyan örmény közösség, amely még aktívan használja a nyelvét, és több mint száz éve honos Magyarországon. E megállapítás nem újszerű. A törvény meghozatalakor aktuális népszámlálási adatok szerint 37- en (nem félreírás: harmincheten) vallották magukat örménynek, vagyis a Magyar Köztársaság Országgyűlése az örményül már nem tudó magyarörmények figyelembevételével vette fel az örményeket a törvényileg számontartott kisebbségek sorába.

Az EÖGYKE és a Függetlenek által aláírt megállapodás a maga nemében korszakalkotó, hiszen minden ellentmondást felold.

A lényeg az 1.4-es pontban rejlik:

- A megállapodás az örmény kisebbséghez tartozónak tekinti az erdélyi örményeket (az úgynevezett magyarörményeket), akik a több mint 300 év alatt már elvesztették nyelvüket, de közösséget alkotnak, hagyományaikat ápolják.

- Az örmény kisebbséghez tartozónak tekinti a közelmúltban beérkezett örményeket is, akik egyébként bevándorlóknak volnának tekintendők, és rájuk nem vonatkozna a kisebbségi törvény, ám beszélik az örmény nyelvet. Ide tartoznak a genocídium elől menekültek, a szovjet-Örményországból áttelepültek, valamint a más diaszpórákból a közelmúltban áttelepültek.

- A kisebbség nyelve kettős, az örmény nyelv használata magától értendő, amint azt az etnikai törvény kimondja, de - a közösséghez tartozásnál - nem kizáró ok az örmény nyelv nem ismerete. E megállapítás nemcsak az erdélyi örményekre vonatkozik, hanem például a genocídium elől menekült olyan örményekre is, akik már szintén nem beszélik az örmény nyelvet.

A kettős nyelv nyújtotta lehetőség felvetette azt a problémát, hogy az önkormányzati működés során az örményül már nem tudók hogyan kommunikálnak az örményül beszélőkkel. E problémának több elvi megoldása létezhet.

1. Tolmácsok közvetítésével
2. Örményül
3. Magyarul

Technikai okok miatt a legmegfelelőbb megoldásnak a 3. Verzió látszott, a következő okok miatt:

- Tolmácsok alkalmazása nehézkessé teszi a működést.

- Örményül már nem beszélő közösséget és képviselőiket nem lehet már megtanítani örményül, de a jelenleg beszélt örmény nyelv nem is őseik beszélt nyelve. (Korábban foglalkoztunk azzal, hogy őseink a kipcsák örmény nyelvet használták.)

A harmadik verzió életszerűségét két ok is alátámasztja:

- A számszerűségéből következik, hogy kevesebb embernek kell megtanulnia magyarul, mint fordítva, hiszen az önkormányzati képviselők nagyobb része tartozik a magyarörményekhez.

- A kisebbséghez való tartozás és képviselői feltétele a magyar állampolgárság, amelynek viszont feltétele a magyar nyelv ismerete. (Az állampolgárság elnyeréséhez nyelvvizsgát kell tenni magyarból.) Így tehát Örményországból ideérkezett testvéreinknek nem azért kell megtanulniuk magyarul, mert a kisebbségi képviselőt azt megköveteli, hanem, mert a magyar állampolgársági törvény teszi kötelezővé. Magyar nyelvismeret nélkül egyébként nem is tudják képviselői munkájukat elvégezni, mások érdekképviselőtét ellátni a magyar környezetben. Tehát minden örmény kisebbségi képviselőnek tudnia kell magyarul.

A Megállapodás 1.5. pontja tehát nem más mint a legcélszerűbbnek mutatózó kommunikációs

forma kiválasztása. E pont nem a közösség szabad nyelvhasználatára vonatkozik, hanem csak az önkormányzati képviselők belső munkanyelvét rögzíti, illetve az önkormányzatok és a hazai szervek, szervezetek közötti ügyintézés nyelvét. Ez a pont tehát nem korlátozza a szabad örmény nyelvhasználatot a közösség adott rendezvényein, kiadványaiban, közösségi életében. Ahol az örmény nyelv használatát a közösség igényli, ott használják. Ahol viszont a magyar nyelvet igénylik, ott rendezvényeken és a közösségi élet folytatásának bármely területén igény szerint a magyar nyelvet használják. Az önkormányzat maximálisan támogatja az örmény nyelv oktatását. Aki örményül akar tanulni, annak erre lehetősége van, senki számára nem lehet azonban kötelezővé tenni, sem a közösség, sem az egyes képviselő számára. Azon dokumentumok, amelyeket örmény nyelvterületre is el kívánnak juttatni, lefordításra kerülnek örmény nyelvre is, összetűzve a magyar dokumentummal és a fordító által hitelesítve. Egyébként minden önkormányzati dokumentumot magyarul kell archiválni, erről az önkormányzati törvény rendelkezik. Sokkal kevesebbet kell fordítani, ha a dokumentumok magyarul születnek és csak az örmény területre kerülőket fordítjuk le (gazdaságossági megfontolás).

E megfontolások mérlegelése után a közösség örmény nyelvű tagjai önkorlátozó határozatot hoztak, bár a kisebbségi törvény lehetővé tenné számukra a kisebbségi nyelv használatát az önkormányzatiságban is, mégis lemondtak erről a jogukról ésszerű megfontolások miatt. A törvény lehetővé teszi ezt a működésmódot is, amennyiben erről a közösség így határoz. Az elektorok gyűlése, amely minden megjelent önkormányzati képviselő és elektor jelenlétében zajlott, egyhangú határozatban elfogadta a megállapodásban szereplő pontokat.

A megállapodás természetesen tartalmaz sok olyan pontot is, amely kompenzálja örmény anyanyelvű örmény testvéreinket. Például, a számszerűségtől függetlenül (hiszen sokkal több a magyarörmény mint az örményörmény), a kulturális életre fordított összegeket megfelezték, mondván, hogy a közösség örmény anyanyelvű, örmény kultúrájának ápolása költségesebb, mint a magyarörmény kultúra és tárgyi emlékek ápolása.

A megállapodás mindkét fél ésszerű, önmegtartóztató, lojális gondolkodásának köszönhetően ma Magyarországon az összes kisebbség között a legkorszerűbb, példamutató értékű.

Az elkövetkező 4 év arról fog szólni, hogy e harmonikus szemléletet hogyan tudjuk gyakorolni, valamint hogyan tudjuk a közvéleménybe átültetni, miközben egyelőre mindenhol csak azt halljuk, hogy „az nem örmény, görög, román, ruszin stb.”, „aki nem beszél örményül, görögül, románul, ruszinul, stb.”

E szemléletű munkához kérünk mindenkitől támogatást és segítséget. Közös munkával érzük el, hogy az örménység „kilógjon a sorból” a maga rendkívül lojális, harmonikus, a legkevésbé sem kirekesztő működési módjával. Munkánkkal kell megcáfolnunk a köztudatba belesulykolt, téves álláspontot, miszerint az „etnobiznisz” azonos a nyelv nem ismeretével.

*Dr. Issekutz Sarolta elnök
Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület*

Emlékeztető

„Bár angol nyelven írok és amerikai születésű vagyok, örmény írónak vallom magam. Angol szavakat használok, amerikai környezetről írok, de az a szellem, amely írni kényszerít – örmény. Tehát: örmény író vagyok” - jelenti ki egyik könyve előszavában korunk egyik legnagyobb írója, William Saroyan.